İLHAN BERK

Tarık Dursun K. ile, Ankara'da Doğuş matbaasının bodrumunda, İlhan Berk'in yeni çıkan 'Köroğlu' kitabının satıcılara gidecek paketlerini hazırlıyoruz. Harıl harıl çalıştığımız, ter döktüğümüz bir sıra İlhan Berk çıkageldi. O sıralar Kırşehir'de öğretmendi. 'Kitabın çıktı' haberini alınca otobüse atladığı gibi Ankara'ya düşmüş, bizi arayıp bulmuş.

«Ahhh,» dedim, «Tam zamanında geldin.»

Üst üste, onluk, beşlik olarak hazırlanmış kitapları gösterdim:

«Bunları bizim yaptığımız gibi paketle, sonra da sicimle bağlarsın.»

Tarık'la ha şurası, de burası derken bir yandan paket yapıyoruz kitapları, bir yandan da laflıyoruz, dalmışız... Bir ara Tarık:

«Olmuyor!..» diye dişleri arasından soludu. İlhan Berk'in yaptığı paketleri işaret etti. Bir de ne göreyim, eğri büğrü, ipleri gevşek, daha matbaanın kapısından çıkmadan dağılacaklar.

«Sen bırak ulu ozan! Kitabını kutlamak için akşam hangi meyhanede buluşacağız onu söyle!» dedi Tarık.

İlhan bu soruya çoktan hazırmış gibi yanıtını hemen yapıştırdı:

«Şükran'da...»

«Tamam, hadi güle güle...»

*

Meyhaneye gittiğimizde İlhan düşünüyor muydu, yoksa kendi kendine konuşuyor muydu belli değil!.. Bizi bekler bulduk orada. Daha bir şeyler söylememiş, içmiyor da!..

Masaya oturur oturmaz, gelen garsona Tarık aceleyle sıralayıverdi isteklerimizi.

«Önce bir şişe rakı büyük, soğuk su ve buz...»

Benim de onaylamamı ister gibisine yüzüme baktı.

«Küçük yetmez değil mi? Ağzımızı çalkalayacak değiliz! Büyük olsun.» dedim. «Ulu ozan elbet aylığını alıp gelmiştir.»

«İyi yaptın ama, Edibe hanımın –eşi– İlhan'ın cebinde ne bıraktığını bilmiyoruz!..»

«Yaş tahtaya basar mıyız dersin patron?..»

«Orasını kestiremem!..»

Tarık bir solukta mezeleri sıralayıverdi garsona.

«Beyaz peynir, çoban salata, fasulye pilaki, ha bir de marul. Şimdilik bu kadar yeter. Sıcakları sonra söyleriz.»

İlhan Berk suskun, boynu her zamanki gibi sağ omzuna düşmüş, biraz da mahzun, teslim olmuş oturuyor.

İçki önden geldi. Tarık bardaklara özenle üleştirdi. Buzları koyunca rakılar bulutlandı. İlk yudumları çektik. Bir ohh demeden İlhan ceketinin iç cebinden bir manifestoyu bize dinletecek keyfinde uzun bir şiirini çıkardı. İkramının maliyetini düşürmek için olacak acele okuyacaktı anlaşılan. Hemen önledim.

«Hele dur,» dedim, «önce biraz kendimize gelelim, sonra okuyacak zaman nasıl olsa buluruz.»

Çaresiz şiiri cebine koydu. Ne var ki ona güven olmaz, önce ikramda bulunur, sonra da toz oluverirdi. Ara ki bulasın. Geçmişinde böyle bir suçu var. Göz hapsinde tutmak gerekir hesabı ödeyinceye dek...

*

Bir zamanlar Ankara'nın çok ün salmış 'Üçnal' lokantası vardı. Sanatçıların ceplerinde para oldu mu oraya giderlerdi.

Mutlu, felekten çalınmış, yenilenmiş bir zaman parçası olurdu orada geçen saatler. Günlerce dillerden düşmezdi, 'Üçnal'daydık' diye...

Bir gün öğleyin İlhan Berk de gelmiş oraya. Bir dolu masa, tüm aradıkları 'Üçnal'da değil mi? Bir sandalye çekmiş, oturmuş yanlarına. Kendine içki söylemiş. Neden sonra farkına varmış ki, oturanların çoğunun içkisi tükenmiş, nerede ise kalkacaklar. Belli ki daha içmek için paraları yok. İlhan ise Kırşehir'den dopdolu gelmiş, konuşmak ister. Şiirden, sanattan, okuduğu kitaplardan söz edecek. Onun için iki seçenek var önünde, ya içki ısmarlayacak masadaki arkadaşlarına, ya da onlar kalkıp gidecekler. Çaresizlik içinde İlhan garsonu çağırır, elini masanın üstünde harmanlayarak birkaç kadeh içki ısmarlar. Diller çözülür, konuşmalar katmerleşir. Farkına varılmadan içkiler yenilenir. Konuşmalardan doyuma varan İlhan, bir aralık masadan kalkar. Oturanlar onun ya hesap ödeyeceğini, ya da tuvalete gideceğini sanırlar. Ama, İlhan Berk sanki Yemen'e gitmiştir, dönmez. Onun eksikliği anlaşılır, masaya bir suskunluk çöker. Nerede o deminki güleç yüzler? Sanki tümünün Karadeniz'de gemisi var, azgın dalgalarla cebelleşen... Gerçek gerçektir, hiç kuşku götürmez. Giden gitmiştir, geri gelmez. İlhan'ın ikram ettiği içkiler ayrı bir hesap pusulası, beyaz bir tabak içinde ortaya konmuştur. Kimse elini ona süremez, ateştir yakacak sanki!.. En sonunda Can Yücel o yürekliliği üstlenir. Ortada duran, kimsenin el süremediği hesaba bakar. Pantolon, ceket, yelek derken tüm ceplerini karıştırır, ne varsa ortaya koyar. O sıcak, kalın, sevecen sesiyle:

«Üstünü düşün.» der.

İçkinin verdiği o güzelim doyumsuz sarhoşluk buhar olup uçar. Hınç içinde bir tortu alır yerini. Herkes ayılmıştır. Ceplerde ne varsa son kuruşuna dek ortaya dökülür. Ağırdan alıp sarhoş numarasına yatanları Can'ın bu kez sert sesi ayıltır. Ortaya katkı artsa da hesabı kapatmaya yetmez. Üçnal'ın sahibi geriye kalacak borç için imza kabul etmezse kuşkusu, masada

tedirginlik yaratır! Suskunluk derinleşir, tatsızlığa dönüşür. Bu ortamda daha da durulacak değil ya. Can Yücel, kalan hesabın altına basar imzayı, dağıtır havanın ağır basıncını, kimse de sesini çıkarmaz. Ama yüreğine oturur kalır olay Can'ın...

Olmayacak bir rastlantı, ertesi günü Ankara'nın Sıhhiye meydanında gerçekleşir. Can Yücel birileriyle İlhan Berk'le yüzyüze gelirler. Öfkesi yüreğinde mayalanmış duran Can atladığı gibi İlhan'ın üstüne, yatırır yere. Ceketinin iç cebinden otuzbeş lirayı çeker, alır. İlhan:

«Yapma Can... O, Edibe'nin ev kirası! Ben ne yaparım sonra?..» diye yalvarır ise de Can dinlemez, söyleyeceğini söyler.

«Hadi anacığım tamam. Yürü bakıyim arkandan bi göreyim.»

İlhan, Can'ın güleç yüzüne bakınca dayanamaz, yürür gider...

*

Şükran Lokantası'nda Üçnal'daki gibi bir olay kolay kolay gerçekleşemezdi. Sokağa çıkış kapısının tam ters yönündedir tuvaletin yolu. Gene de önlem almamız gerekliydi. İlhan'ın ne yapacağı hiç belli olmaz. Benim sırtım kapıya dönük olduğundan gözetim işi Tarık Dursun'a düşüyor. Epeyce içmiş olmasına karşın bir türlü sarhoş olamadı, İlhan Berk'i denetlemekten...

Vakit epeyce geçti. Meyhane boşalmış, masaların beyaz örtüleri kaldırılarak sandalyeler üstlerine konuluyordu.

İlhan'a:

«Hadi hesabı öde de gidelim, geç oldu!..» dedim.

Garsona hesabı getirmesini işaret ettim. Önceden hazırlamış, hemencecik getirdi. İkiye katlanmış hesap fişini İlhan'ın önüne sürdüm. Paraları çıkardı, tabağa koydu, üstüne de bol bahşiş bıraktı. Artanını cebine koyarken, okuyamadığı uzun şiirini gene çıkardı. Hemen önledim:

«Bu saatte, bu kafayla şiir dinlenir mi hiç! Bırak şimdi, nasıl olsa bir gün okursun.»

O, isteksiz, şiiri cebine koydu, biz de kalktık.

*

Özdemir İnce, Muğla'daki Fransızca öğretmenliği işinden ayrılmış, Ankara'ya gelmişti. Yıl 1969... TRT'ye girmek istiyordu. Ne var ki, yürürlükteki yasalara göre istifa tarihinin üstünden altı ay geçmesi gerekiyormuş başka bir işe girebilmesi için... Bu süreyi doldurana dek dışarıdan çeviriler yapacaktı geçimini sağlamak için. Bu yöntemi de o zamanlar dış haberler müdürü olan dostum Emil Galip Sandalcı bulmuştu. Özdemir, TRT'ye yakın çalışacak bir yer düşünüyordu. Yeni kiraladığı ev uzaktı.

«Gel,» dedim, «yayınevinde sana bir yer ayırayım, orada çevirilerini yaparsın. Hem TRT'ye yakın, yazıları alıp vermede kolaylık olur.»

Özdemir de bunu söylemek istiyormuş ama çekiniyormuş, sevindi. O tarihte Dost Dergisi ve Yayınları, İzmir caddesinin, Atatürk bulvarına en yakın yerinde. TRT de Mithatpaşa caddesindeki ilk binasında.

Salon büyüklüğünde çalışma yerim. Bir bölümü, ilk istekleri karşılayacak küçük bir kitap deposu. Salonun bir köşesine Özdemir için bir masa, bir de sandalye konuldu, tepesine de ışıklandıracak elektrik lambası takıldı. O da daktilosunu aldı geldi. Oldu olacak masasına telefonu ikiz bağlattım. Çevirilere başladı.

Harıl harıl çalışıyor. Öğretmenlikten aldığı aylığı doğrultmaya bakıyordu. Günde üç bin, sözcük, ortalama sekiz sayfa çeviri yapması gerekiyordu o parayı alabilmesi için... Zor iş ama ne yapsın!.. Karşılıklı yorulduğumuz zaman çalışmalarımıza ara verip dalga geçerek dinleniyor, sonra yeniden işimize sarılıyoruz. Kimi zaman çalışmaya dalmış isem, telefonu açmakta gecikiyorsam Özdemir açar, konuşurdu. Gene bir gün böyle oldu:

«İlhan Berk telefonda...» dedi.

Bu kez telefonu ben aldım.

«Senden bir randevu istiyorum Salim.» dedi.

«Ne randevusu?..»

«Görüşmek için...»

«Ne zaman?»

«Sana bağlı.»

«Olur. Yarın saat 14'de gel.»

Şaşırmadım değil hani İlhan Berk'in bu konuşmasından!.. Şimdiye dek böyle randevulu buluşmamıştık hiç!..

Özdemir şaşkınlığımdan anlamış olacak:

«Bildim...» dedi.

«Neyi?..»

«Memet Fuat'ın dergisinden iki sayfa istemiş, o da vermemiş. Şimdi bunu Dost'tan isteyecek anlaşılan.»

Ertesi gün İlhan saat 14'de geldi. Özdemir'in dediği gibi:

«Bana Dost'da iki sayfa verir misin?» diyerek birden konuya girdi.

Ben de dayanamadım sordum:

«Ne olacak?»

«Şiirim var.»

«Ver şiirini bakayım.»

«Öylesi değil. İki sayfadan birinde yatay bir çizgi, altında 'Yaz!' olacak, öbür sayfada ise dikey bir çizgi, altında 'Güz!' yazısı bulunacak.»

Özdemir İnce'ye göz kırparak işaret ettim.

«Bak İlhan, böyle oyunları bırak da devrimci şiirler yaz. Bak üniversite kapılarında, meydanlarda gencecik çocuklar kurşunlanıyor. Böyle bir dönemde iki sayfa çok önemli benim için, harcayamam. Bodrum'da güzel bir evin, Ankara'da bir dairen var. Bunların 'Berk Müzesi' olmasını istiyorsan, otur ciddi çalış. O zaman iki sayfa değil, derginin tümünü sana ayırayım. Yoksa bu evlerin keyfini Ahmet Birsen, –İlhan'ın soyadı aslında böyledir– oğlun çıkaracak.» diskurunu çektim.

«Yahu Salim, Memet Fuat da böyle yazdı mektubunda.» demez mi?

«Doğru, her yerde doğrudur, değişmez...»

Özdemir gülmemek için kendini zor tutuyordu...